

ב. בהגדה של פסח עם ליקוטי טעמים ומנהגים כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א בפסקא "אנוס" (ע"פ הדיבור) בזה"ל: "במאמר זה בא לספר איך היחה הירידה, אבל לא שלומד זה מן הכתוב, (ולכן אינו אומר מלמד שירד אנוס) כי אדרבה וירד - ולא הורד - ברצון הטוב משמע, ובספרי ובהגדה הרמב"ם דרשה זו - אינה, וי"ל הטעם כיון דפועל הרי ירד יעקב ברצון הטוב. עכ"ל ק.

ובהערות וביאורים גליון כג הערתי ממש"כ במחזור ויטרי, ש"וירד משמע על כרחו מדלא כת' ויצא". וזהו לא כהנ"ל.

והנה המחזור ויטרי הנ"ל הוא לא יחידאה בפירוש הנ"ל, וכו"כ ראשונים מפרשים כוותי'. ובהגש"פ "הגדה שלמה", מציין זה להרבה ראשונים וז"ל: אנוס ע"פ הדיבור, מדכתיב וירד ולא כתיב ויבא, ויצא, וילך, משמע שע"כ ירד. - ומציין זה לרש"י, או"ה, סידור, ויטרי, רי"ד, א"ח, - ע"פ גזירתו של הקב"ה ולא ברצון, לפי שהי' יודע שעתידין בניו להשתעבד שם, - ומציין שוב לראשונים הנ"ל וכן לריטב"א ועוד. עיי"ש.

ונראה שקושיא מעיקרא ליחא, מכיון שפירוש הנ"ל יש לו יסוד חזק, והוא מהספרי שמשמע להדיא דדעתו ברורה, שמן הכ' אין שום ראי', ואדרבה פי' הראשונים צ"ע טובא וכדלקמן.

דהנה פי' הראשונים הנ"ל צ"ע מכמה טעמים, א) לפירושם הו"ל לכתוב מלמד שירד אנוס. ב) הו"ל לכתוב הורד. ולא וירד ג) בכלל אינו מובן מהו החילוק שמחלקים שוירד משמע טפי דהוה בע"כ, משא"כ שאר הלשונות, ולכאו' גם וירד משמע דהוה ברצון כשאר הלשונות, ובפרט כמו שהמלבי"ם בפירושו להגדה, ציין לכתוב וירד שמשון תמנתה דהוה ברצון, ודוקא ביוסף שירד באונס למצרים. כתיב גבי' ויוסף הורד מצרימה. ד) אדרבה כאן מתאים יותר לשון ירידה, מכיון שמדובר כאן בירידת יעקב מא"י למצרים, והרי א"י גבוה מכל הארצות, ולכן לא כתוב שאר הלשונות. ובאמח בכמה מפרשי ההגדה כתבו דמטעם זה נקט כאן לשון ירידה).

ולפי"ז מובן הטעם שלא הביא פי' הראשונים הנ"ל. מכיון שכנ"ל פירושם צריך עיון טובא, משא"כ לפירושו לא קשה מידי.

ונראה דיסוד והמקור לפירוש כ"ק אדמו"ר שליט"א שלכן לא הביא פירוש הראשונים הנ"ל, הוא מהספרי, שמשמע להדיא דדעתו הוא שמהכתובים מוכח שירידת יעקב הי' ברצון ולא בע"כ.

דהנה המלבי"ם בפיו' להגדה הביא את הספרי שכתב בזה"ל: וירד מצרימה, מלמד שלא ירד להשתקע אלא לגור שם כו'. עכ"ל. ומדרשת הספרי הנ"ל כתב המלבי"ם להוכיח בראיות ברורות, דדעתו הוא דירידת יעקב הי' ברצון ולא בע"כ, וההוכחה הוא, דהנה דרשת אנוס ע"פ הדיבור לא הזכיר הספרי כלל, והלמוד שיעקב ירד רק לגור ולא להשתקע, למד הספרי מהפסוק וירד מצרימה, ודורש אח הכתוב כן: וירד מצרימה - ויגר שם, דהיינו, שבשעה שירד, הי' בבחינת - ויגר, היינו שבמחשבתו הי' לגור בדרך ארעי, ולא להשתקע בקביעות.

וא"כ ברור מהספרי שורד מצרימה הי' מרצונו הטוב, וממשיך המלבי"ם שם, שבאמת הנ"ל מובן ממשעות הכתובים, והוא דבכתוב כתוב במתי מעט אחר ויגר שם, ולא כמו שבפשות הי' צריך להיכתב אחר וירד מצרימה, מכיון דמיירי בענין ירידת יעקב למצרים, שאז ירד במתי מעט, ולא אחר ויגר שם, שמיירי לאחר ישיבת יעקב במצרים.

ומזה שכתוב במתי מעט אחר ויגר שם, הרי זהו ראי' נצחת, שאפי' לאחר שויגר שם, - היינו לאחרי התיישבות יעקב במצרים, לא נפסק עוד סיפור השייך לירידה, והכונה בכתוב הוא כן: וירד ויגר הם המשך אחד, היינו שגם בעת שיעקב הי' באופן של וירד מצרימה, מ"מ לא חשב אז יעקב להשחקע באופן של קביעות, אלא כסיוס הכתוב ויגר שם, היינו רק בדרך מקרה וארעי עד יעבר זעמ, וא"כ לכתו למצרים הי' ברצון לטובתו, וא"כ - מסיק המלבי"ם - דעת הספרי ברורה, שכוונת הכתובים הוא היפך ממש מדרשת אנוס ע"פ הדיבור, ולכן השמיט הספרי דרשה זו, מכיון שהוא לא בא לדרוש את הכתוב, [ומה שבעל הגדה הביא כן דרשה זו, הוא כמ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א שרק "בא לספר איך היחה הירידה". והיינו כמו שביאר המלבי"ם שם, שמכיון שבליילה זה הוא "זמן הסיפור", ולכן בשעה שהזכיר את הכתוב וירד מצרימה, מספר לנו אגב אורחא גופא דעובדא היכי הוה, והיינו שבפועל היחה הירידה באנוס, ע"פ גזירת הקב"ה בברית בין הבתרים, ולא כמו שחשב יעקב שזהו רק לגורך שעה עד יעבר זעמ וכנ"ל. (ועייך בפירוש היעב"ץ להגדב ש"פ באופן אחר קצת)].

וי"ל דכל הנ"ל כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א בקיצור (מועט המחזיק את המרובה), בסיוס דבריו הנ"ל, שכתב בזה"ל: "ובספרי ובהגדת הרמב"ם דרשה זו - אינה, וי"ל הטעם כיון דבפועל הרי ירד יעקב מרצונו הטוב". עכ"ל.

ואפ"ל דכוונתו היחה, לא רק לתרץ ולהסביר השמטת הספרי והרמב"ם את דרשה זו אלא דסיוס זה, הוא המשך וחיזוק למש"כ קודם, דהיינו שבא להבהיר, דא"א להקשות כנ"ל שמה שפירש לפני"ז בפשות, שמן הכתוב אין שום ראי' דהוה בע"כ, - הוא לכאור' נגד כל הראשונים הנ"ל, - ע"ז כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א, דפירושו יש לו יסוד חזק והוא כנ"ל מהשמטת הספרי והרמב"ם, (ולפלא שהמלבי"ם לא צייך גם להרמב"ם), שמשמע להדיא דסברו דהכתוב מיירי בירידת יעקב מרצונו הטוב, וכפי שהוכיח המלבי"ם כהוכחה ברורה.

ולפי"ז אדרבה פי' הראשונים צ"ע טובא, דלכאורה פירושם הוא דלא כהספרי הנ"ל, דנוסף על התמיהות שכתבנו לעיל.

אורי ויספיש

- תות"ל 885 -